

ego

Sex is overal

Ik hoorde laatst een vreemd verhaal van een dienstplichtig militair die bijna vier maanden in de militaire dienst was. Hij had in die vier maanden ook uitgerekend vier maal seksuele voorlichting gehad. Het merkwaardige was dat het alle keren bijna uitsluitend over geslachtsziekten was gegaan. Hopelijk heeft de jongeman elders nog wat meer gehoord over het seksuele leven anders moet hij er wel een rare voorstelling van hebben gekregen! Ik heb de indruk dat men met de seksuele voorlichting in de militaire dienst, om een bizarre beeldspraak te gebruiken, wat in de maag zit.

Tot voor kort was er de film 'Onder vier ogen' waarvan ik tot mijn schande moet bekennen dat ik hem nooit heb gezien. Aangezien de militaire autoriteiten hebben besloten om deze film uit de roulatie te nemen behoeven we er niet over na te kaarten. Maar wat nu verder?

Er is ondertussen een nieuwe film verschenen onder de titel 'Sex is overal', geregisseerd door Kees Brusse.

Deze film heb ik wel gezien, zelfs tweemaal, en ik moet zeggen dat ik er bijzonder gelukkig mee ben. Het is geen film die speciaal voor de militaire dienst is gemaakt, hoewel het departement van Defensie in de kosten ervan heeft bijgedragen, maar ik hoop wel erg dat de militaire autoriteiten zullen besluiten de film in gebruik te gaan nemen.

'Sex is overal' is geen voorlichtingsfilm. Veeleer zou men het een gespreksfilm kunnen noemen. Brusse laat een vijftal jonge mensen vrijelijk discussiëren over hun seksuele ervaringen en opvattingen en dat geeft bijzonder boeiend materiaal om over verder te praten. Zo zou de film dan ook moeten worden gebruikt, niet als een film die voor een grote zaal vol militairen eens even wordt afgedraaid en die men dan weer heeft gezien, maar een film die in kleine groepen wordt vertoond als voorbereiding op een serieus gesprek. Ik ben ervan overtuigd dat de film dan bijzonder nuttig zal blijken te zijn.

Natuurlijk kleven ook aan deze film bezwaren. Mijn hoofdbezwaar is wel dat in de veertig minuten die de film duurt veel te veel onderwerpen aan de orde worden gesteld. Het hoofdmotief van het gesprek dat de vijf jongeren voeren is de kwestie van de geslachtsgemeenschap voor het huwelijk maar daarnaast komen o.a. nog aan de orde: prostitutie, pornografie en homofilie. Daardoor worden de laatste onderwerpen te vluchtig behandeld om het zinvol te maken. Bij het gesprek na de film zal men dus een verstandige selectie moeten toepassen.

Men kan de vraag stellen: waar halen we in de militaire dienst zulke gespreksgroepen vandaan?

Ik denk dat men dan haast vanzelf bij de geestelijke verzorging terecht komt en ik moet dan ook zeggen dat de film me in het verband van de geestelijke verzorging uitstekend bruikbaar lijkt. De raadslieden althans zullen hem graag gebruiken zonder zich daarmee te willen opwerpen als de seksuele voorlichters van de militaire dienst.

Omdat de film zelf geen technische seksuele voorlichting geeft en het onze ervaring is dat toch een aantal militairen daaraan nog wel behoefte heeft zou het wellicht nuttig zijn een tweede filmpje dat dat wel geeft tegelijkertijd in de roulatie te brengen.

Al doende zou de seksuele voorlichting in de militaire dienst op beter peil kunnen komen.

RED.

ego

*Maandblad van de humanistische
geestelijke verzorging voor militairen*

No. 4 — juli 1967
6de jaargang

Redacteur: H. Lips, Hoofdraadsman

Adres redactie en administratie:
Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis, Hoofdstraat 84,
Driebergen
telefoon 03438 — 2878

Vaste medewerkers:

Nico Haasbroek
Wim Jesse
Tom Weerheijm
Bob van Opzeeland
Bert Vuijsje
Henk J. Meier
Dick Zaal

Abonnementsprijs: f 5,— per jaar, te
storten op postgirorekening 480414
t.n.v. Hoofdraadsman Humanistische
Geestelijke Verzorging te Driebergen

Militairen ontvangen het blad op
aanvraag zonder betaling

Bij de voorplaat:

*Vorig jaar december hebben we u
het beloofd. Van fotograaf Ton van
Schagen zouden we, voordat het
Waterlooplein in Amsterdam de-
finitief van het toneel verdwenen is,
nog enige karakteristieke platen af-
drukken. Ook deze maand geven
we Ton de ruimte. De foto spreekt
voor zich.*

Nederlandse jazzplaten- produktie op gang

JAZZ

Met de Nederlandse jazzplaten-productie was het jarenlang nogal moeilijk gesteld. Doordat het opnemen van een LP met Nederlandse musici tot de hoge uitzonderingen behoorde, werd — als het dan ooit eens zover kwam — gewoonlijk besloten om er een verzamelplaat van te maken, opdat zoveel mogelijk musici aan bod konden komen. LP-series uit de jaren vijftig als 'Jazz from Holland' en 'Jazz behind the dikes' leden dan ook altijd aan het euvel, dat iedere aflevering muziek van sterk wisselend niveau bevatte, wat het halen van hoge verkoopcijfers uiteraard niet bevorderde.

Bovendien bracht de schaarse productie met zich mee, dat in de ogen van publiek en critici iedere nieuwe Nederlandse LP eigenlijk een mijlpaal, een grote stap vooruit, moest betekenen. Was dat, zoals in verreweg de meeste gevallen, niet zo, dan zat de Nederlandse jazz bij veel mensen weer voor jaren in het verdomhoekje.

Gelukkig is in die uitzichtloze situatie de laatste twee jaar eindelijk verandering gekomen. Er is een regelmatige Nederlandse jazzplaten-productie van zo'n vier à vijf LP's per jaar op gang gekomen. Daardoor is het mogelijk geworden dat goede, middelmatige en slechte produkten elkaar afwisselen zonder dat bij iedere minder geslaagde plaat meteen de ondergang van de Nederlandse jazz wordt geproclameerd.

Een deel van de recente Nederlandse jazz-LP's wil ik hieronder kort bespreken. Aparte vermelding verdienen daarbij de buitengewoon billijke prijzen, die variëren van f 9,90 tot f 11,90; een verheugende ontwikkeling in deze dure tijden.

Formidabel talent

'Finch eye' (Artone MDS S-3001) is de tweede LP van Boy's Big Band. Was 'Now's the time' (het plaatdebuut van de band) vooral een show-case voor het formidabele talent van altist Piet Noordijk, op deze nieuwe LP komt het orkest als geheel behoorlijk tot zijn recht. Het koper is duidelijk vooruitgegaan (al blijven de mogelijkheden van deze sectie beperkt), de ritmesectie swingt bij vlagen onstuimig en de sax-groep vormt nog steeds een prachtig team. Noordijk is ook op deze plaat de stersolist; vooral in 'Plain blues' weet hij de bloedhete intensiteit te bereiken. Maar mensen als pianist Cees Slinger en tenorist Harry Verbeke komen hier eveneens tot uitstekende prestaties.

De veelzijdigheid van het orkest wordt treffend geïllustreerd door de twee hoogtepunten van de plaat, die nauwelijks een sterker contrast hadden kunnen vormen: 'Remember Vienna' is een Boy Edgar-compositie in het pakkende soul-genre, waarin ook iemand als Oliver Nelson zich bij voorkeur beweegt (curieus is in dit nummer uit 1960, dat

BOY EDGAR

Edgar toen al — jaren vóór Goldfinger — de z.g. James Bond-effecten gebruikte). De lange rij hardwerkende solisten en de krachtig swingende band maken 'Remember Vienna' tot een uitermate opwindend stuk ongecompliceerde big band-jazz. 'Finch eye', een compositie van Theo Loevendie, is daarentegen een riskant, veeleisend stuk eigentijdse jazz. De manier waarop de componist de vogels van zeer diverse pluimage in het orkest tot collectief, eensgezind improviseren heeft gebracht, verdient diepe bewondering. 'Finch eye' is niet alleen de beste jazz-compositie die ooit door een Nederlander is geschreven, het stuk vormt ook een overtuigend bewijs van de creativiteit van Boy's Big Band (met alle grijzende veertigers en vijftigers die erin zitten).

Weinig boeiend ensemble

Zo'n tien jaar geleden stond de Dutch Swing College Band voor de jeugdige Nederlandse jazzfans onbetwist aan de top. Musici als Wybe Buma, Dim Kesber en Joop Schrier zijn voor een hele generatie jazzliefhebbers de helden van hun jeugd. Inmiddels is er een hoop veranderd, zowel bij het DSC als bij de fans. De band heeft zich via een groot aantal veranderingen in de bezetting ontwikkeld tot een muzikaal weinig boeiend, louter op de commercie ingesteld ensemble, terwijl de jazzliefhebbers van tegenwoordig nauwelijks nog serieus luisteren naar dixielandmuziek.

Een groep DSC'ers van vroeger, aangevuld met één niet-DSC-man, heeft nu onder de naam 'Reunion Jazz Band' weer eens een plaat gemaakt (Artone MDS S-3002). Het oude DSC blijkt achteraf toch inderdaad een heel bijzonder orkest te zijn geweest, want ondanks het af en toe duidelijk hoorbare gebrek aan speelroutine maken de musici nog

heel plezierige muziek, met heel wat meer inzet en inspiratie dan het tegenwoordige DSC weet op te brengen.

Klarinettist-sopraansaxofonist Dim Kesber is bijvoorbeeld nog steeds een uniek figuur; een van de zeer weinige Nederlandse oude stijl-muzikanten met een volstrekt persoonlijke, uiterst expressieve manier van spelen. De reünisten zijn niet eens hardnekkig in de oude stijl blijven steken. Er wordt af en toe onmiskenbaar in het mainstream-idiom gemusiceerd, met pianist Joop Schrier in een nogal onverwachte, Count Basie-achtige rol.

Goedkope serie

De LP die Rita Reys en het Pim Jacobs trio in 1961 met drummer Kenny Clarke maakten, werd onlangs in een goedkope serie opnieuw uitgebracht ('Jazz pictures at an exhibition', Fontana 825 300 QY). Hoewel ik de laatste tijd wat uitgeluisterd ben op de zang van mevrouw Jacobs, en hoewel Pim Jacobs en gitarist Wim Overgaauw bepaald geen solisten zijn die mijn ademloze aandacht lang kunnen vasthouden, dient toch te worden gezegd dat deze plaat van zeer behoorlijk kaliber is. Dat is in de eerste plaats te danken aan het oerstevig swingende ritmische fundament dat bassist Ruud Jacobs en Kenny Clarke in voorbeeldige samenwerking neerleggen, maar Rita Reys zingt hier ook met meer overtuigingskracht dan ik tegenwoordig van haar gewend ben.

De blues, randgebied van de jazz, is een genre dat in Nederland nog in de allerkleinste kinderschoenen staat. Vandaar dat de eerste serieuze Nederlandse bluesplaat 'Blues in Amsterdam' (C.N.R. KLP 4223; opgenomen maart '67) ook duidelijk een LP van het 'Jazz behind the dikes'-type is: acht bluesliefhebbers, die als solist en in diverse combinaties tot prestaties van sterk wisselend niveau komen.

Voor al het vocale werk laat nogal wat te wensen over; je kunt je trouwens afvragen of Europese blanken zich ooit voldoende in de levenssfeer van Amerikaanse plattelandsnegers zullen kunnen verplaatsen om al blues-zingend geloofwaardig te klinken. De instrumentale bijdragen zijn over het algemeen gelukkig van beter gehalte. Soms worden de Amerikaanse grootheden verdienstelijk geïmiteerd (het expressieve harmoniekaspel van Peter Klencke; het hevig geëmotioneerde gitaarspel van Frank Sutherland, die als enige boven het goedwillende diletantisme uitstijgt), en in het geval van pianist Wim van Dullemen is er zelfs sprake van een soort eigen stijl, een merkwaardige combinatie van effecten uit de moderne soul-jazz met de ongebonden vormen van de primitieve piano-blues. 'Blues in Amsterdam' is kortom, een onvolmaakte eersteling die toch wel een beluistering waard is.

BERT VUIJSJE

Vermaatschappelijking van de strijdkrachten

In een interview met een Parool-redacteur heeft de staatssecretaris voor de landmacht, de heer J. C. E. Haex, zich een groot voorstander getoond van de democratisering van het leger, een proces dat hij overigens liever met het woord 'vermaatschappelijking' zag aangeduid.

Als ik het goed zie bedoelt de heer Haex met dit woord dat het leger tot nu toe een te exclusieve positie inneemt, te veel staat buiten de normale regels voor maatschappelijk verkeer, zoals die gelden in de burgermaatschappij. De voorbeelden die hij in het interview geeft, het halt en front maken in de kazernes, de groetplicht ook daar buiten, de mogelijkheid van het dragen van burgerkleding, wijzen alle in die richting.

Blijkbaar staat de heer Haex voor ogen dat het mogelijk moet zijn in de strijdkrachten bepaalde burgerbelangen en burgeromgangsvormen te accepteren hetgeen hij vooral demonstreert met het — indertijd door hemzelf geëntameerde — voorbeeld van de technische specialisten, jongelui die een contract tekenen voor vier of zes jaar vrijwillig dienen en die in deze tijd naast een militaire opleiding ook een volledige opleiding voor een burgerberoep krijgen, zodat ze straks als vakman de dienst verlaten.

Hoewel de heer Haex sprak als staatssecretaris voor de landmacht is het duidelijk dat zijn denkbeelden, als ze tot uitvoering komen, niet tot de landmacht beperkt behoeven te blijven, er ligt hier een probleem voor de gehele krijgsmacht.

'Vermenselijking'

Een vermaatschappelijking van de strijdkrachten waarbij de nadruk komt te liggen op een 'vermenselijking' van de positie van de militair kan uiteraard ook een geestelijk verzorger niet onberoerd laten. De geestelijk verzorger die de strijdkrachten is binnengekomen nu juist om zich met de mensen in die strijdkrachten in te laten zal iedere poging om het lot van militairen te 'vermenselijken' met vreugde begroeten en er gaarne zijn medewerking aan verlenen.

Willen zulke pogingen succes hebben dan is het aan de ene kant nodig dat juist de militaire autoriteiten er achter staan en in dit opzicht zijn de woorden van staatssecretaris Haex (en van minister Den Toom die reeds eerder in soortgelijke zin had gesproken) bijzonder gelukkig, aan de andere kant zal het nodig zijn dat een grondig onderzoek plaats heeft naar de oorzaken van de maatschappelijke exclusiviteit van de strijdkrachten en naar de middelen die tot verbetering kunnen leiden.

Wij menen met de staatssecretaris dat op korte termijn zou moeten worden

bekeken of het halt en front maken en de groetplicht niet zouden kunnen worden afgeschaft en het dragen van burgerkleding na de dienst niet zou kunnen worden toegelaten. We zijn zelfs zo doordrongen van de mogelijkheid en de noodzakelijkheid van deze maatregelen dat we graag op enige spoed in deze zouden willen aandringen.

Maar tegelijkertijd menen we dat men diepergaand zal moeten zoeken en verdergaand zal moeten handelen alvorens men tot een situatie komt die men althans in zekere mate, en met recht, een vermaatschappelijking van de strijdkrachten zou kunnen noemen. Wij willen in dit en volgende nummers een bescheiden bijdrage tot dit onderzoek leveren.

Rechtspositie

De rechtspositie van de militair is anders dan die van de burger. Voor beroepsmilitairen is de rechtspositie vrij nauwkeurig omschreven in de rechtspositie van de militaire ambtenaar, maar voor dienstplichtige militairen geldt voornamelijk de positie zoals die is vastgelegd in het reglement op de krijgsmacht en de kern daarvan is neergelegd in de bekende zinsnede: ondergeschiktheid is de ziel van de militaire dienst.

Vraagt een vermaatschappelijking van de strijdkrachten niet in de allereerste plaats dat wordt onderzocht in hoeverre het wenselijk en mogelijk is dat juist op dit punt de positie van de militair wordt gebracht in de nabijheid van de positie van de burger? Natuurlijk zal men daarbij goed moeten weten wat men doet. Het valt, meen ik, niet te ontkennen dat voor de opbouw van een militair apparaat een hiërarchische structuur noodzakelijk is. In zo'n structuur zal de vlote uitvoering van instructies en opdrachten verzekerd moeten zijn.

Dat gezag en gehoorzaamheid noodzakelijk zijn wordt, voor zover mij bekend, erkend door een ieder die met enige kennis van zaken spreekt of schrijft over de strijdkrachten. Dat geldt voor alle strijdkrachten ter wereld, voor de Amerikaanse en de Russische, voor de Israëlische en de Nederlandse.

De noodzakelijkheid van gezag en gehoorzaamheid geldt trouwens ook buiten de strijdkrachten b.v. in het bedrijfsleven. Ook daar moet men ervan op aan kunnen dat instructies en opdrachten worden uitgevoerd. Misschien ligt daar juist het aanknopingspunt om na te denken over de vermaatschappelijking van de militaire dienst op dit punt. Er zijn natuurlijk duidelijke verschillen tussen het bedrijfsleven en de militaire dienst. De militaire dienst moet in bepaalde gevallen verdergaande eisen aan mensen stellen dan het bedrijfsleven doet.

Ook de binding is een geheel andere, een werknemer kan zijn ontslag nemen en het elders opnieuw proberen, de militair ontbreekt deze mogelijkheid. Dit zou er toe geleid moeten hebben dat de rechtspositie van de militair met bijzondere zorgvuldigheid beschermd zou zijn maar dat is toch niet zonder meer het geval, de werknemer die zich in het bedrijf onheus of zelfs beledigend behandeld gevoelt kan zich b.v. wenden tot zijn vakbond of tot de rechter en hij heeft dan de zekerheid dat zijn geval wordt bekeken door een onafhankelijke instantie. Deze mogelijkheid bestaat niet voor de dienstplichtige militair. Wel heeft hij de weg van het 'beklag' maar die is principieel van andere aard dan de wegen die de werknemer kan gaan.

Om tot vermaatschappelijking van de rechtspositie van de militair te komen zouden m.i. twee wegen moeten worden bewandeld:

- Er zou een nieuwe doordenking en een modernere formulering van de verhoudingen in de militaire dienst moeten komen

- Er zou gezocht moeten worden naar een zorgvuldiger en gevarieerder rechtsbescherming van de militair in het algemeen en in het bijzonder van de dienstplichtige militair.

Nieuwe verhoudingen

Er zijn twee mogelijkheden om het gezag — en daarmee samenhangend — de gehoorzaamheid aan het gezag — te realiseren n.l. de machtsrelatie en de vertrouwensrelatie. De machtspositie betekent dat het gezag wordt gehandhaafd en de gehoorzaamheid wordt afgedwongen door middel van macht waarbij bedreigingen met sancties en strafmaatregelen het meest voorkomende machtsmiddel is.

De vertrouwensrelatie betekent dat de gezagsdragers streven naar het opbouwen van zodanige verhoudingen dat de gehoorzaamheid wordt geschonken op grond van het vertrouwen dat in de gezagsdragers wordt gesteld. De meest bekende middelen daartoe zijn: begripvorming en menskundige behandeling.

Nu is het bijna nimmer zo dat men óf uitsluitend de machtsrelatie óf uitsluitend de vertrouwensrelatie aantreft, iedere gemeenschap berust op een zekere menging van beide soort relaties tussen gezagsdragers en gehoorzamen.

Dat is ook in de strijdkrachten het geval. Ieder die b.v. in de Nederlandse strijdkrachten enige tijd heeft rondgekeken weet dat beide soort relaties daar veelvuldig voorkomen. De zinsnede die ik aanhaalde uit het reglement op de krijgsmacht is een typisch voorbeeld van de machtsrelatie en op die grond in

strijd met een werkelijke vermaatschappelijking van de strijdkrachten. Immers, het proces dat zich in de burgersamenleving al sinds jaren voltrekt is de overschakeling van machtsrelatie naar vertrouwensrelatie. Men vindt dat in het bedrijfsleven, in het vrije verenigingsleven, in de scholen, in het gezin.

Natuurlijk mislukt deze overschakeling hier en daar. Dat kan allerlei oorzaken hebben maar het gevolg is steevast dat de gezagsdragers dan teruggrijpen (moeten teruggrijpen) op de oude machtsrelatie. Daarvan zijn momenteel sprekende voorbeelden in Nederland.

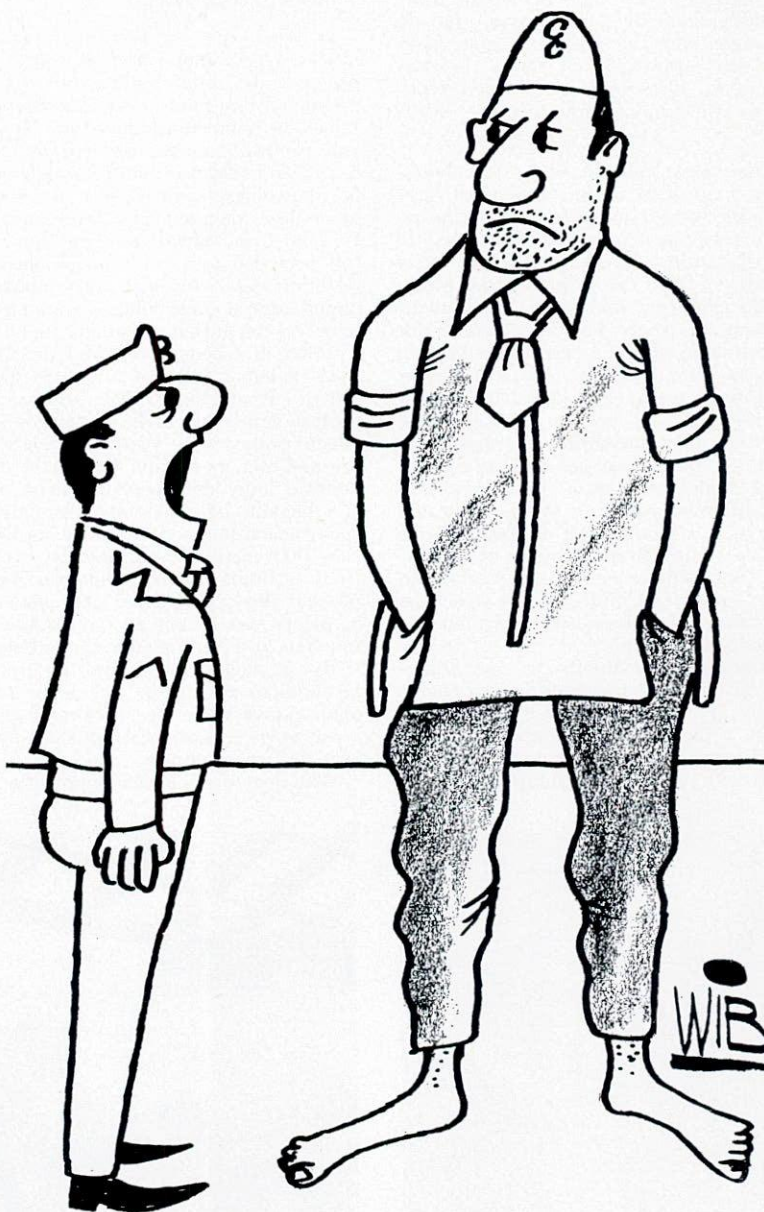
Ook in de militaire dienst ontwikkelt zich sinds een aantal jaren de overgang van machtsrelatie naar vertrouwensrelatie. Maar het tempo daarvan is achtergebleven bij de burgermaatschappij, hetgeen inhoudt dat een vermaatschappelijking van de militaire dienst vooral zal moeten inhouden een verhoging van dat tempo. Om misverstand te voorkomen: het gaat hier dus allerm minst om het afschaffen van gezag en gehoorzaamheid maar om een nieuwe en in wezen hechtere fundering ervan.

Middelen daartoe zijn vooral: verhoging van de begripsvorming en ontwikkeling van een menskundige behandeling. Nu weet iedereen dat daarmee ook in de militaire dienst al lang is begonnen en ik verbeeld me dan ook niet dat deze punten schokkend zijn voor de lezers. Trouwens het uitgangspunt van deze artikelen is juist de aankondiging van de bewindslieden dat ze op dit terrein nog weer een aantal vernieuwingen willen invoeren.

Maar ondanks allerlei verbeteringen die reeds in de militaire dienst hebben plaats gevonden, en oudgedienden verzekeren me vaak dat er een hemelsbreed verschil is tussen de situatie op dit ogenblik en die van, pak weg, tien jaar geleden, heb ik het gevoel dat er diepergaand gedacht en verdergaand gehandeld zal moeten worden voordat van een werkelijke vermaatschappelijking sprake is.

Niet uit onvrede om wat reeds bereikt is maar juiste aansluitende daarop en verdergaand en vooral de positie van de dienstplichtige militairen er in betrekend, zie ik dus ten minste drie gebieden waarop ik in volgende nummers nader zou willen preciseren wat mijn gedachten zijn n.l. de hierboven reeds summier aangeduide gebieden van begripsvorming en voorlichting, van een verdergaande menskundige behandeling en van een meer zorgvuldige en genuanceerder rechtsbescherming van de militairen, met name van de dienstplichtigen.

H. LIPS

*Willemse, je schijnt meer op je gemak gesteld
... dan op discipline...*

Vier-Pleinenplan contra Schie-no-ko-plan

Diegenen voor wie dit een open vraag is woont waarschijnlijk niet in het Rijnmond-gebied en zeker niet in Schiedam. Voor de bewoners van dit deel van Nederland is de bestemming van de Brandersbuurt in Schiedam een actuele, een brandende kwestie. De Brandersbuurt ontleent haar bijnaam echter aan de stokerijen die aan Schiedam haar wereldbekendheid gaven maar die de bewoners van dit stadsdeel niet meer dan een armoedig en hard bestaan bezorgden. Daarvandaan de even typerende wijk aanduiding: zwart Nazareth.

Afhankelijk van de wijze van benaderen kan deze oude binnenstad verheerlijkt worden als een '...stratenverloop met zijn verrassende hoekjes, de verspringende gevels waarvan vele rustiek en fraai zijn, zijn intieme pleintjes en zijn sfeervolle stegen en binnenplaatsen...' zoals het Werkcomité tot Consolidatie, Herstel en Ontwikkeling van de Brandersbuurt (ik zal verder maar, waar nodig, gemakshalve van 'het Comité' spreken) het in de toelichting van een bezwaarschrift omschrijft, of dezelfde buurt kan iemand geëmotioneerd doen verklaren: 'Mij overvalt de beklemming als ik daar sta. Ik krijg een kleur van schaamte als ik bedenken dat men de oude Brandersbuurt als monument wil handhaven. In de Verbrande Erven hangt een mufte, duffe sfeer van verrotting. Het herinnert mij aan de zwartste ellende van Schiedam...' te weten burgemeester Roelfsema van Schiedam in de raadsvergadering op maandag 23 jan. (verslag in Het Vrije Volk.)

Het Schie-No(ordvestgracht)-Ko(rte Haven)plan van de gemeente wil een groot deel van deze krotbuurt slopen om

er een brandweerkazerne met technische werkplaatsen en toonzalen te bouwen. Het comité wil deze buurt met haar 16de- tot 19de-eeuwse bebouwing intact houden en via uitwendige restauratie en inwendige verbouwing van de huisjes, en het schoonmaken en herstellen van de middeleeuwse straatjes haar Vier Pleinenplan verwezenlijken.

Ik woon niet in Schiedam maar de moderne communicatiemiddelen overbruggen de afstanden en het TV-programma Brandpunt brengt de Brandersbuurt in mijn huiskamer met beelden van protestdemonstraties van de jongeren. Dat beeld van protesterende jeugd is nauwelijks nog nieuws te noemen maar deze jongeren doen blijkbaar meer. Ik hoor van vrijwilligers die hun vrije tijd besteden aan het schoonmaken van de buurt. Vrachtwagens vol vuilnstroep, opgescheept door scholieren van middelbare en technische scholen in samenwerking met een groep rond de cineast J. A. Schaper (45 jr.) en H. de Ridder (26 jr.), filmtechnicus. 't Is blijkbaar een protest van mensen die meer doen dan alleen protesteren. Van jongeren en zij die dat niet meer zijn. Een actie dwars door de 'lagen der bevolking' heen.

Schiedam beleefde op 5 januari zijn eerste teach-in. In de Korenbeurs komen zo'n 600 mensen hun mening over de Brandersbuurt geven, ook de burgemeester die om concrete plannen vraagt in plaats van kreten en om nuchterheid in plaats van sentimentele romantiek.

Het is geen spelletje. Er zijn jaren gemeentelijke arbeid in het Schie-no-ko-plan geïnvesteerd en de Brandweerkazerne moet er komen. Moet dáár komen zegt de burgemeester.

Wat doet die mensen opponeren. Het

interesseert mij. Het doet anders aan dan het Amsterdamse-provoceren dat reageert op negatieve situaties in onze maatschappij, ze signaleert, maar aan een oplossing niet serieus meewerkt. Hier is dacht ik sprake van ageren voor een (gedachte) betere bestemming van een stukje oude binnenstad en men voegt de (werk-)daad bij het (plan-)woord. Want zo'n 150 'jongeren' (schatting van verschillende van elkaar onafhankelijke kranten) betuigen schriftelijk vrijetijdsbestedingssympathie en handelen daar naar.

Het Vierpleinenplan komt er. Het wordt in grote trekken in de 'Toelichting op het bezwaarschrift tegen het Schie-no-ko-plan' aan de gemeenteraad toegestuurd. Het werkcomité waarin architecten, een sociograaf (planoloog) een lyceumleraar en een van z'n leerlingen, de filmtechnicus en de cineast, en een monteur zitting hebben ontstaat. Een groep jonge architecten neemt oud Schiedam als werk-object in studie meldt Het Vrije Volk op 7 jan. al en noemt daarbij namen. De radio besteedt er in 'Uitlaat' aandacht aan. Vrij Nederland van 14 jan. schrijft onder de kop 'Zakkendragers' in de rubriek 'Bij ons in Holland' wat spottend over de Teach-in en de Brandersbuurt, 'over jonge en oude progressieven die 'het Montmartre van Nederland' willen maken van een buurtje met voornamelijk krotten. Schrijft van een burgemeester die korte metten met zijn opposanten maakte. J(oop) van Tijn geeft in Vrij Nederland van 20 maart de mening van de V.V.D.-woordvoerder in de Schiedamse raad dat het niet alleen een Schiedamse kwestie is maar een op Rijnmondniveau en die de dankbaarheid van latere generaties voor het behoud van de Branders-

buurt voorspelt, met instemming weer, nadat hij meer dan een halve pagina aan gegevens verstrekke. Het kan verkeren.

Het hield me bezig en we spraken er over op g.v.-bijeenkomsten en in een van de groepen kwam ik één van de initiatiefnemers tegen. Albert Engelsman en ik vervolgden 's avonds ons gesprek. Hij vertelde mij over de 60-uren non-stop-stille-rondgang-happening als protest tegen het Schie-no-ko-plan en de uitspraak van de burgemeester in de raadsvergadering. Vol enthousiasme beschreef hij de Brandersbuurt en het reeds gerestaureerde Zakkendragershuis van de Open Studiogroep van Schaper. Hij nodigde mij uit te komen kijken en met Pinksteren had ik daar de tijd voor.

Waar gaat het nu om? (1)

Een samenspel van bochtige straatjes, breed genoeg om in te lopen, te smal (gelukkig) voor gemotoriseerd verkeer. Ontegengelijk sfeervol, hoewel vervallen. Begrensd door een gracht, een winkelstraat en een bredere verkeersweg waar parkeerruimte te verkrijgen is door open stukken te benutten. Oude pakhuisen en stokerijen aan de rand (nu grotendeels als opslagruimte benut) kleine huisjes met voor onze flatbewonersgeneratie verrassend ongelijksoortige indelingen en meer ruimte dan je van buiten vermoedt. Oude gaslantaarns en pittoreske geveltsjes, doorkijkjes, een vrij ruim pleintje en een grote tuin achter een rij piepkleine huisjes, via een poort te bereiken. Een parochietuin achter een oude kerk, daar vlak naast, met knoestige eeuwenoude bomen en laaghangende takken waar je overdag de vogels hoort, zo stil is het er. Het zakkendragershuis waar vroeger de zakkendragers lootten om het werk, herschapen tot een ontmoetingscentrum waar tientallen mensen kunnen discussiëren, of praktisch elk filmtijdschrift ter wereld kunnen doorlezen. Daar ontmoet ik Hans de Ridder, de filmtechnicus die de startmotor of wat eigentijdser: de aandrijfkracht van het 'verzet' was.

Waar gaat het nu om? (2)

Het gaat om een creatief centrum wordt mij duidelijk. Een kloppend hart voor een leefbare stad. Het bewaren van een unieke oude stadskern die voor wie daar oog voor heeft, alle mogelijkheden heeft tot het aantrekken van intens levende en scheppende denkende mensen. Waar studenten (kamers boven boutiques) en kunstenaars (wonend in eigen ateliers) in de bistro's de ballet- en film- en toneelstudio mensen ontmoeten. Waar openluchtconcerten en feesten gegeven, de speakercorner gebruikt, de jeugdcentra en de 30 meter lange tentoonstellingsruimte bezocht zullen worden. Dat zich zelf economisch zal kunnen bedruipen daar het artistiek all-in-one en goed bereikbaar zal zijn.

Hij laat me maquettes en blauwdrukken zien en maakt bepaald niet de indruk een fantast te zijn. Voor de brandweerkazerne is een andere plaats met meer toegangswegen niet ver hier vandaan gepland... De gemeenteraad is voor een deel al geïnteresseerd... Exstaatssecretaris C. Egas noemt bij de opening van de overzichtstentoonstelling het Brandersbuurtplan 'van wereldformaat...'

Zal het lukken?

Ik ben in de Pinksterdrukte naar huis rijdend, al met het volgende probleem bezig (Rij ik zo beroerd of hoe zit dat): 'Hoe voorkom je dat de Brandersbuurt een toeristisch pretcentrum wordt?'

W. J. STUYVER

Bij de foto's:

Prinsensteeg.

Practische hulp bij het Vierpleinenplan.

Burgemeester Roelfsema tijdens de teach-in.

Ook meisjes hielpen de boel opknappen.

PLAYGIRL

Er komt wat meer leven in de Westduitse film. Een aantal jonge regisseurs — Alexander Kluge, Roger Fritz, Volker Schlöndorff, Will Tremper — slaagt er in het peil van de Westduitse film te verhogen en zodoende aandacht te trekken voor hun produkten. Die aandacht van jury en publiek resulteerde op het filmfestival in Venetië in 1966 dan ook in acht onderscheidingen.

De nieuwe stroming in West-Duitsland heet Bubi Kino; niet vergelijkbaar met de Nouvelle Vague in Frankrijk of de stroming in Italië, Polen en Tsjecho-Slowakije. Veel ideeën die de Bubi Kino lanceert zijn niet nieuw. Dat is niet zo verwonderlijk, daar Bubi Kino probeert iets nieuws te brengen zonder de oude paden van de cinema te verlaten.

Een van die 'vernieuwers' is Alexander Kluge, een 34-jarige meester in de rechten, die vijf jaar geleden deel uit maakte van de zg. Oberhausen-groep. Deze groep verklaarde tijdens het festival van de korte film in Oberhausen, dat de cinema had afgedaan. Die verklaring baarde zoveel opzien dat men (de filmcritici) zich afvroeg of het werk van die jonge regisseurs in Oberhausen wel voldoende kwaliteit bezat om te kunnen concurreren met de filmkunst in andere landen.

In ieder geval kreeg de Bubi Kino en zijn regisseurs de aandacht die het zou moeten verdienen. Alexander Kluge b.v. ontving een bedrag van het Kuratorium Junger Deutscher Film groot genoeg om zijn eerste speelfilm te maken.

Uit de Bubi Kino trad ook naar voren Will Tremper, een 38-jarige journalist, die zich al sinds 1956 met film bezig hield. Hij wordt thans in West-Duitsland beschouwd als de Vader van de Bubi Kino, hetgeen hij pertinent tegenspreekt.

Tremper schreef de scenario's voor drie films waarin Horst Buchholz de ster was: Die Halbstarken, Nasser Asphalt en Endstation Liebe. Hij regisseerde zijn eerste echte speelfilm in 1961 (Flucht nach Berlin). Zijn tweede produkt heette Die endlose Nacht, geheel opgenomen op de vlieghaven Tempelhof. Zijn derde film, die sinds kort in ons land in première is gegaan, heet PLAYGIRL. Tremper produceerde, regisseerde en schreef het scenario.

Geen cent

Voordat hij echt met de opnamen kon

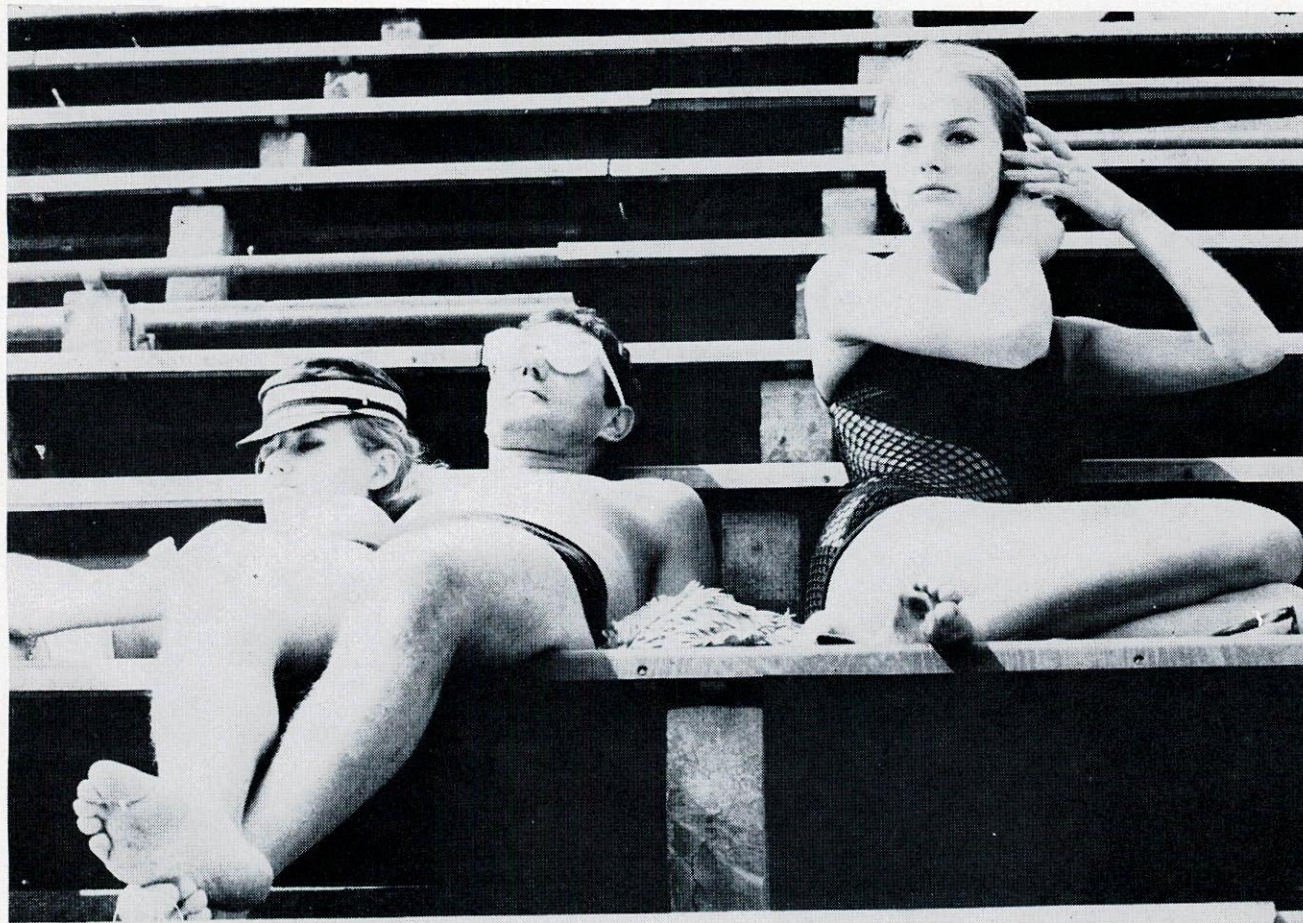
beginnen, moest er nog heel wat gebeuren. Tremper bezat geen cent, maar kreeg van een Berlijnse filmstudio gedaan dat zij krediet wilden geven. De acteurs gingen aan de slag zonder salaris; Tremper had met hen afgesproken dat zij pas geld konden krijgen als de film verkocht zou worden aan een film-distributiekantoor.

Tremper schreef 's nachts de dialogen voor de volgende opname-dag. Zijn werkwijze benadert die van de Franse filmer Lelouch, maar die gaat nog verder: vlak voor de opnamen beginnen vertelt hij zijn acteurs hoe hij zich een bepaalde scène voorstelt — voor het spel en de dialogen moeten de acteurs zelf zorgdragen.

Toen Playgirl nog nat van de lijm uit de montagekamer kwam zag echter niemand (filmdistributiekantoren) er brood in. Will Tremper besloot toen zelf de film uit te geven. Dat is financieel gezien alleen in West-Duitsland al een succes gebleken.

Artistiek is het — volgens mij — minder succesvol. Playgirl heeft een middelmatig gegeven. Het gaat over het fotomodel (de uit het niets getoverde Eva Renzi) Alexandra Borowski dat her en der haar schone trekken laat zien aan talloze mode-fotografen en daar aardig wat geld voor beurt. Zij reist van New York naar Rome, van Rome naar Berlijn. In elk stadje heeft zij wel een ander schatje. Zij wordt vaak verliefd, maar weet niet wat liefde is; zij gaat veel naar bed, maar nooit met de juiste man. Zelf zegt

zij tijdens een van de praat-pauzes over de liefde: 'Er bestaat geen ongelukkige liefde. Slechts verkeerde liefde.'

Troosteloze uitspraak

Uit deze wat troosteloze uitspraak komt Alexandra naar voren als een nymfomane, die zich voortdurend met dingen bemoeit waar zij niets mee te maken heeft: in het hotel waar zij woont, verstoort zij een amoureuus twistgesprek tussen een neger en een blanke vrouw. Zij probeert de vrouw aan te praten dat zo'n verhouding niet deugt, onderwijl bewondert zij de neger.

Alexandra heeft haar zinnen gezet op de grootindustrieel en financier Steigenwald (Paul Hubschmidt), die zij een jaar daarvoor in Rome heeft leren kennen. Maar Steigenwald is niet zo van haar gediend. Hij had toen al door dat Alexandra slechts geschikt is voor een nachtje overblijven. Uit medelijden en om van haar verlost te zijn stuurt hij zijn assistent Siegbert Laner (Harald Leipnitz) op haar af. Die ontmoeting groeit uit tot een verhouding; Laner zegt dat hij van haar houdt, maar zij

heeft nog veel twijfels te overwinnen om in deze (echte) liefde te geloven.

Alexandra krijgt bij deze man een kans om normaal te blijven, maar dat strandt bijna als zij aan het slot van de film een aanval krijgt op de grens van hysterie. Dan moet ook — volgens Tremper — blijken dat met zo'n vrouw moeilijk huis te houden is.

Eva Renzi heeft door haar debuut in *Playgirl* de aandacht op zich gevestigd. Zij speelt nu de hoofdrol in *Funeral in Berlin*. Dat is te veel eer, temeer daar zij weinig benul heeft van acteren. Eva Renzi heeft een vorstelijk (!) lichaam dat vaak en langdurig wordt getoond. En niemand die dat erg vindt...

Tot slot nog dit: Tremper heeft met *Playgirl* wat kansen gemist. Als het inderdaad in zijn bedoeling lag om van zijn film een satire te maken van het modieuze bestaan van fotomodellen en hun bestaan is hij niet geslaagd. Al maakt zijn cynisch pronken met het glorierijke Duitse verleden veel goed.

PETER J. MORÉE.

Bij de foto's:

Linksonder: *Playgirl* Eva Renzi ontbijt op het terras van het luxe buiten van Steigenwald.

Links: Harald Leipnitz als Siegbert Laner (links) en Paul Hubschmidt als Joachim Steigenwald, de financier.

Boven: Bekoorlijk uitrusten op de trappen van het immense zwembad in Berlin: Elga Stass, Harald Leipnitz en Eva Renzi.

ANARCHISME! EEN MISKENDE STROMING?

Dezelfde vloek die nog altijd rust op het communisme, rust ook op het anarchisme. Dat komt waarschijnlijk, omdat de Nederlander van nature geneigd is tot het vellen van een oordeel. De dominee en de schoolmeester om een voorbeeld te noemen zijn bij ons in zekere zin heilig. Voor beide beroepen bestaat een historisch gerijpt ontzag. De preek wordt doorgaans voor zoete koek geslikt. Het komt niet in de kerkganger op om openlijk te ageren tegen eventuele theologische onlogica. Zoiets is brutaal. (De ouderling zit klaar om in te grijpen). Op een teach-in is interrupteren vanzelfsprekend. Ook de schoolmeester kan zonder te worden tegengesproken wijsheden verkondigen. Ondermeer hierdoor is de behoefte aan en het respect voor het oordeel verklaarbaar. 'Verfoeilijke ideologieën' als het communisme en anarchisme werden door het zedeprekende deel der natie verworpen.

Gelukkig wijzigt dit beeld zich langzamerhand. Men komt steeds meer tot de overtuiging, dat het waanzin is om te beklemtonen dat we in een democratie leven, terwijl men angstvallig probeert communisten uit de pers en politiek te weren. In dit verband wijzen we er op, dat pas sinds kort aan de CPN zendtijd is verleend en dat de benoeming van een communist als wethouder van Amsterdam van recente datum is.

Ook het anarchisme ontmoet de laatste tijd enige tolerantie. Vooral de pro-vo's hebben deze leer aan de geschiedenisboeken onttrokken en er in de praktijk gestalte aan gegeven. Voorts vroegen onlangs tijdens een congres in Groningen geschiedenisstudenten zich af, of het anarchisme al dan niet een miskende stroming is. Aan deze bijeenkomst werd in ruime mate aandacht geschonken. De onderwijzer heeft menig een simpelweg ingeprent, dat anarchisme inhield: 'Weg met alles, desnoods met geweld!' Dat deze politieke stroming meerdere afleidingen en uitingvormen kent, die stuk voor stuk stoelen op veelal weldoordachte principes, is een feit. Het moge — ten dele — blijke uit het onderstaand interview met Rudolf de Jong.

Het Griekse woord anarchie betekent regeringsloos. Anarchie beoogt (volgens het kurkdrege naslagwerk) een rechtvaardige samenleving door denkbaar grootste autonomie der individuen en volledige afwezigheid van regeerdwang. De dikke Van Dale zegt: 'Anarchisme is de leer der verloochening en omverwerping van alle staatsgezag en de onbegrensde zelfstandigheid van elk individu.' Dit even ter oriëntering.

Rudolf de Jong (34) werkt op het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis in Amsterdam. Hij is speciaal belast met het aanleggen van een verzameling documentatie over Spanje, La-

tijs-Amerika en het anarchisme. Zijn bureau ligt bedolven onder politieke paperassen. 'Wil het anarchisme een intellectuele functie vervullen, wil het vruchtbaar zijn, dan moet het zich van zijn geschiedenis bevrijden,' aldus Rudolf de Jong, die zich sociaal en gewelddoos anarchist noemt. 'Maakt deze stroming zich niet van haar verleden los, dan blijft zij strijden tegen een negentiende eeuwse staat, die al lang niet meer bestaat.'

Anarchisme en democratie

'Anarchisme betekent voor mij de uiterste vorm van democratie. In Nederland wordt aan de individu zijn zelfstandigheid ontnomen, doordat de staat hem tot bepaalde dingen dwingt. De dienstplicht is daarvan een voorbeeld. Het accent valt in dit geval op de plicht en niet zo sterk op het aspect van geweld of gewelddoosheid. Er moet een sterkere wisselwerking ontstaan tussen de besluitvorming en diegenen op wie die besluitvorming wordt toegepast. Men vergeet maar al te gemakkelijk, dat elke beslissing de burger raakt.

Het anarchisme stelt de gedachte centraal, dat de mens verantwoordelijkheid draagt voor het geheel, waarvan hij deel uitmaakt. Hij mag zich die verantwoordelijkheid niet laten ontnemen zoals bijvoorbeeld in een communistische staat gebeurt. Als mogelijkheid zie ik een dynamische verhouding tussen de individu en een aantal organisaties dat zich met de diverse deelproblemen bezig houdt. Dus geen totale organisatie als de staat en het instituut kerk.'

Anarchisme en humanisme

'Vroeger was ik lid van het Humanistisch Verbond. Nu ben ik humanist

zonder verbond. Ik onderschrijf de humanistische beginselverklaring, maar mijn bezwaar tegen het Humanistisch Verbond betrof het organisatiebelang, dat de overhand kreeg en niet leidde tot de gewenste mentaliteitsverandering. Het humanisme stelt in plaats van de godsdienst de gedachte aan de zelfstandige mens. Het anarchisme trekt die gedachte door naar de maatschappij en de politieke organisatie daarvan.'

Anarchisme en militarisme

Anarchisme en militarisme staan lijnrecht tegenover elkaar. Afgezien van het geweldloze aspect kent het militarisme een hiërarchische structuur, die ik afwijs. Het leger dient mijns inziens te worden gedemocratiseerd. Dat betekent, om een paar punten te noemen, opheffing van de aparte strafwetgeving ten aanzien van militairen, evenals het verschil in uniform en onderscheidingen en niet te vergeten de groetplicht.

Bovendien moet de individu in geval van oorlog zelfstandig kunnen beslissen of hij al of niet aan de oorlog deelneemt. Op grond van de gevolgen en ervaringen van de jaren dertig heeft het anarchisme sindsdien steeds duidelijker een gewelddoos karakter aangenomen. Daarbij zij opgemerkt dat gewelddoosheid geen ideologie is, doch een methode.

Het afdwingen van vrijheden is een voorwaarde voor een democratisch klimaat. In deze zin zijn reeds verheugende stappen gezet. Er is een dienstweigeringwet afgedwongen, men staat op de bres voor vrijheid van demonstratie en ook de vrijheid van meningsuiting wordt fel bevochten. Provo heeft een mentaliteitsverandering aan de orde gesteld, die er niet klakkeloos van uitgaat dat de overheid het wel doet of moet doen. Het sociale anarchisme uit zich in propaganda voor anti-militarisme, vrije opvoeding, seksuele hervorming en vrijdenkerij.'

NICO HAASBROEK

Het woord anarchisme hoort men te gewoondig weer herhaaldelijk noemen. Het kan daarom zin hebben er ook in ons blad eens over te schrijven. Dat gebeurt dus in bijgaand interview. We menen echter dat we het daarbij niet kunnen laten. In één der volgende nummers willen we er wat dieper op ingaan. We stellen ons voor om dan een artikel te publiceren over het historisch anarchisme en een tweetal — pro en contra — voor het anarchisme van deze tijd. De lezers weten dat we een meerzijdige behandeling van problemen voor staan.

RED.

Botenbouwers van Loosdrecht

Loosdrecht is weer vol. De toeristen flaneren op de smalle klinkerweg die tussen de plassen doorloopt. 's Avonds tettert de muziek uit de vele jukeboxen. Het hoogseizoen heeft zich in dit dorado van de zeilsport krachtig ingezet.

Op de steiger van jachthaven 'Ottenthome', volgens de statistieken de grootste botenverhuurderij van Europa, is het een drukte van belang. In alle talen schallen de zeiltermen op je af. Loosdrecht is als recreatiegebied internationaal geworden.

Havenmeester Krijn, sinds 1939 bij eigenaar Dwarshuis (zie foto) in dienst vertelt: 'Ja,' dat voorseizoen is goed ingezet. De weken voor Pinkster zijn voor ons goed geweest. De boten vlogen de haven uit. Dagelijks gingen er zo'n vijfhonderd het water op. Daarna een lichte terugval. Het weer werd minder hè. En dan hou je alleen de echte zeilers over. Maar aan echte zeilers hebben wij niets. We moeten het hebben van de dagjesmensen die wel eens in een bootje willen hangen.'

Havenmeester Krijn die het bevel voert over een hele staf gelooft in een druk seizoen.

'Je ziet het in het voorjaar al aankomen. Wanneer de trek er dan niet inziet heb je kans dat het verder ook sappelen blijft. Vroeger hebben we heel vaak boten moeten verhuren aan andere verhuurderijen. Want wat heb je er aan als ze hier werkloos aan de steigers liggen. Friesland is nogal een grote afnemer. Ze weten dat we nieuw spul hebben. Daar komen ze op af. De zeilers ook. De mensen willen niet in oude rommel zeilen.'

De baas, de nogal zwaar uitgevallen Dwarshuis knikt instemmend. Sinds ja-

ren heeft hij het beleid vrijwel toevertrouwd aan Krijn. Dwarshuis, een hele dikke zestiger vertelt:

'In het begin van de jaren dertig ben ik met de verhuur begonnen. Vooral kano's en roeiboten in die tijd. De eerste jaren zijn verschrikkelijk moeilijk geweest. De zomers met veel regen nekten ons. We waren nog niet zo kapitaalcrachtig en teerden enorm in. Ook de verhuur aan zeilkampen en scholen bestond toen nog niet. Dat is pas na de oorlog op gang gekomen. Dat geeft je een goeie steun. Want wanneer je het een zomer niet treft met het weer wordt er geen cent verdiend. En dan, ik heb hier een staf van negen man die de gehele winter in mijn dienst blijft. Dan worden de boten gebouwd.'

Krijn: 'We proberen iedere winter zo'n honderd tot honderdvijfentwintig boten te bouwen. Allemaal 16². Per week kunnen we er zo'n stuk of zes afleveren. Ieder van ons heeft een taak. Het zijn geen echte wedstrijdschepen, maar typische toerboten.'

Dwarshuis: 'Dat is altijd onze kracht geweest. Zelfs in de oorlogsjaren ging ik er vanuit dat mijn klanten in fijn spul wilden zeilen. Een mens stapt nu eenmaal ook niet graag in een versleten auto. Collega's van me lachten me uit. Ze verklaarden me stapel mesjogge dat ik nieuwbouw in de verhuur gooide. Ze meenden dat je op die manier te veel geld zou verliezen. Ik ben blij dat we toch iedere winter hebben gebouwd. Het betekende een enorme klantenbinding. De anderen zijn in de loop der jaren allemaal verzopen. Overigens heb ik ook bijna op één oor gelegen. In het begin had ik twee kano's. Ieder jaar kocht ik er eentje bij. Mijn vrouw en ik

sliepen op zolder tussen de zeilen en de voddens. Het huis hadden we verhuurd om nog meer te beuren. Toen Krijn kwam zijn we zelf met bouwen begonnen.'

Krijn, trots: 'Alles wat je hier ziet hebben we zelf gedaan. De steigers, loodsen, boten en huizen. Achter hebben we een nieuwe loods, waar we zeshonderd boten kunnen stallen. Dui-zenden en duizenden boten hebben we al gemaakt. Ze varen in heel Europa.'

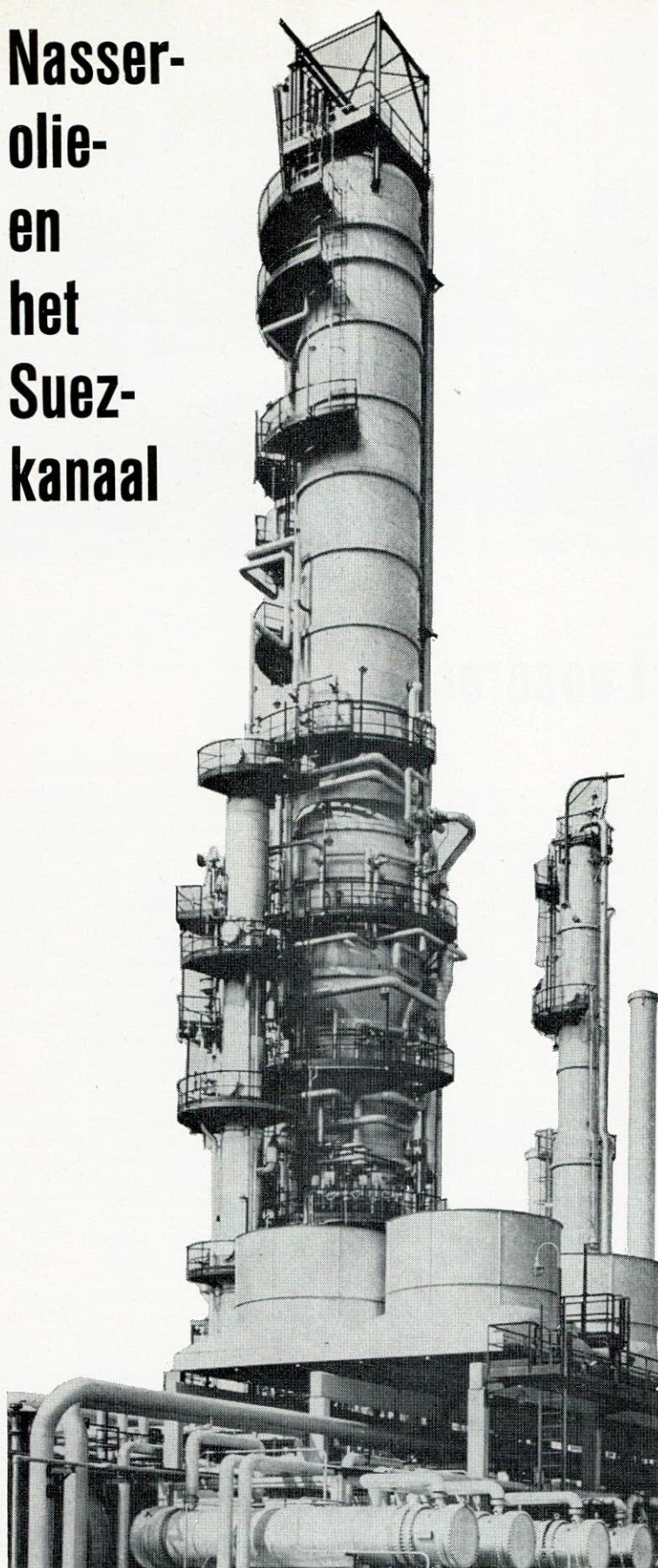
Jachthaven Ottenthome heeft in Loosdrecht en ver daarbuiten een bekende klank. Ieder jaar komen vele kopers naar de 'Dijk'.

'We kunnen het voor iets minder doen dan de anderen. Goed het zijn weliswaar geen snelle wedstrijdschepen, maar de Bm's, of eigenlijk 16 m² zijn solide. Voor een goeie drieduizend gulden kom je bij ons al heel ver. Wanneer je een echte wedstrijdschuit wilt kopen moet je minstens op vier- à vijfduizend gulden rekenen.'

Dwarshuis, voordat hij op zijn fiets stapt, waarop hij over de vele steigers racet: 'Tegenwoordig krijg je subsidie van een paar miljoen wanneer je aan het Veersche Meer een jachthaven begint. Ik heb jaren moeten vechten om mijn steiger te mogen uitbreiden. Ten slotte ging de gemeenteraad akkoord. Weet je waarom? Omdat mijn haven zoveel betekent voor de recreatie. Maar in de slechte jaren zijn ze nooit bij me geweest. Tegenwoordig is dat ook geen probleem meer. Als de zon het laat afweten verkopen we twintig boten meer aan Duitsers. Die zijn er gek op.'

WIM JESSE

Nasser- olie- en het Suez- kanaal

Bij de foto's:

Links: Zo ongeveer komt de nieuwe raffinaderij van Mobil Oil in Amsterdam eruit te zien.

Rechtsonder: Dit is het booreiland nr. Cap van de Caltex, dat op de Noordzee naar olie en gas boort. De bemanning telt 76 koppen.

De oorlog in het Midden-Oosten heeft de olievoorziening van West-Europa in het brandpunt van de belangstelling geplaatst. De moeilijkheden in dat gebied hebben weer eens duidelijk aangetoond hoe afhankelijk de Westeuropese raffinaderijen van de Arabische landen zijn.

Uit deze landen (inclusief Algerije en Lybië) komt ongeveer 275 miljoen ton ruwe olie van de 425 die West-Europa invoert. De andere 150 miljoen ton komt uit Perzië (50 mln), Venezuela (40), Nigerië (20), de VS (5) en de communistische landen (35). De eigen olieproductie in Europa valt hierbij in het niet. Zij bedraagt ruim 15 miljoen ton.

Toch is de afhankelijkheid een andere dan in 1956. Toen bezat president Nasser van Egypte met het Suezkanaal een sleutelpositie in de olietoevoer naar West-Europa. Tachtig percent van de benodigde olie ging door het beruchte kanaal. Nu is dat nog maar 35 percent. Dit maakt West-Europa minder afhankelijk van Nasser, terwijl de directe afhankelijkheid van de Arabische staten dezelfde is gebleven.

Drie oorzaken

Deze devaluatie van het Suezkanaal voor de olievoorziening in Europa heeft drie oorzaken. Allereerst de snelle opkomst van Lybië en Algerije als olieproducerende landen. Europa voerde uit deze landen vorig jaar 100 miljoen ton in. De tweede oorzaak is de pijpleiding van Irak via Syrië naar de Libanon waar jaarlijks 40 miljoen ton door gepompt kan worden.

Ten slotte zijn de tankers van meer dan 50.000 ton, die beladen niet door het Suezkanaal kunnen, verantwoordelijk voor de waardedaling van het kanaal. Deze tankers brachten vorig jaar ongeveer 25 miljoen ton ruwe olie via de Kaap naar Europa.

In de toekomst zal het belang van het Suezkanaal voor de Europese olievoorziening verhoudingsgewijs steeds minder belangrijk worden. Deze veronderstelling is gebaseerd op het steeds groter worden van de tankers. Tankers van 210.000 ton kunnen op de terugweg nog net door het Suezkanaal. Esso en Shell zullen aan het eind van dit jaar een aantal van die tankers in de vaart hebben. Bij Esso denkt met echter aan tankers van 800.000 ton.

Mammoettankers

Op het ogenblik heeft Gulf zes tankers van 312.000 ton bij Japan in bestelling die heen noch terug door het Suezkanaal kunnen. Als zij vol zijn, is het onmogelijk om de Straat van Dover te passeren, omdat zij een te grote diepgang hebben. Daarom is Gulf in Zuid-West-Ierland bij Bantry Bay een haven met een opslagplaats aan het bouwen, waar 1 miljoen ton olie in twaalf tanken van elk 80.000 ton kan

worden opgeslagen. Vandaar wordt het door kleinere tankers naar de vier Europese Gulf-raffinaderijen vervoerd. Het zijn de raffinaderijen in Wales, Zuid-Spanje, Kopenhagen en Rotterdam.

De schaalvergroting bij de tankers wordt begrijpelijk als men de vrachtkosten Perzische Golf-Rotterdam per ton olie bekijkt.

Tanker van 50.000 ton f 17,50

Tanker van 120.000 ton f 12,50

Tanker van 210.000 ton f 8,75

Het is duidelijk dat Egypte op den duur zijn greep op de olietoevoer naar West-Europa gaat verliezen. De afhankelijkheid van de Arabische landen zal echter wel blijven bestaan.

Onmisbaar

Olie wordt immers een steeds onmisbaarder produkt in hoog-geïndustrialiseerde landen, waar de chemische industrie een belangrijke rol speelt en de energiebehoefte voortdurend toeneemt. De vraag naar olie stijgt per jaar met ongeveer acht percent. Dat wil zeggen voor West-Europa met ongeveer 35 miljoen ton per jaar. De stijgende behoefte aan olie als energiebron is duidelijk gezien de prognoses over het autopark in Europa. Alleen al in de Euromarkt werd vorig jaar ruim 30 miljoen ton benzine verbruikt. Men verwacht dat dit in 1970 ruim 42 miljoen ton zal zijn. De behoefte aan kerosine (vliegtuigen) en diesel (vrachtauto's) stijgt in hetzelfde tempo.

Chemische industrie

Toch is olie als grondstof voor de chemische industrie van meer belang. Vooral omdat een groot aantal industrieën weer afhankelijk zijn van de chemische industrie. Bovendien kan West-Europa door de enorme aardgasvondsten voor een belangrijk deel in zijn eigen energiebehoefte gaan voorzien.

De petro-chemische industrie is sinds 1960 ruim driemaal zo groot geworden. Dat is ook niet verwonderlijk als men de reusachtige stijging van de behoefte aan ethyleen (15 pct per jaar), propyleen (11 pct) en benzeen (10 pct) ziet.

Deze stoffen vormen zelf weer de grondstoffen voor:

stijging behoefte

Plastics	20	pct. per jaar
Synth. garens	15 à 20	pct. per jaar
Kunstmest	6½	pct. per jaar
Oplosmiddelen	3	pct. per jaar
Wasmiddelen	3½	pct. per jaar
Synth. rubber	10	pct. per jaar

In 1965 werd in West-Europa 5½ miljoen ton plastic gebruikt. In 1975 zal dat ruim 15 miljoen zijn. Een zelfde ontwikkeling doet zich voor bij de synthetische garens en synthetische rubber.

Andere industrieën

Als wij bovenstaand lijstje produkten

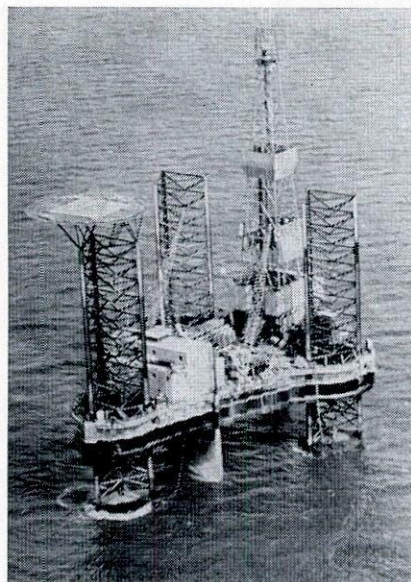
nagaan, wordt het onmiddellijk duidelijk dat de gehele Europese industrie ten nauwste verbonden zal zijn met de chemische industrie dus met de olie. Men hoeft maar te denken aan de AKU met zijn synthetische garens, aan de landbouw met zijn bemestings- en bestrijdingsmiddelen, aan Michelin en Vredestein met hun bandenproductie die steeds groter moet worden. Of aan de bouw waar steeds meer plastic verwerkt wordt.

Nederland

In Nederland bedraagt op het ogenblik de raffinagecapaciteit 39 miljoen ton. Het zijn de raffinaderijen van Shell (18 mln. ton), Esso (8), Caltex en BP (ieder 5) en Gulf (3), die alle vijf in de Europoort liggen. Deze capaciteit zal binnen niet al te lange tijd uitgebreid worden tot ruim 60 miljoen ton. De uitbreidingen van Shell (7 mln. ton) en Esso (8) zijn hier samen met de vestiging van Mobil Oil in Amsterdam (8 mln. ton) verantwoordelijk voor. Deze laatste raffinaderij wordt door een pijpleiding verbonden met het Europoortgebied. Op het ogenblik gaan er geruchten dat de Amerikaanse oliemaatschappij Sinclair ook een raffinaderij in de Europoort wil bouwen.

Nederland nam vorig jaar met een capaciteit van 32 miljoen de vijfde plaats in op de Europese ranglijst. Groter waren Italië (85 mln.), West-Duitsland (81 mln.), Groot-Brittannië (79 mln.) en Frankrijk (71 mln.). Op de zesde plaats kwam Spanje met ruim 20 miljoen ton, gevolgd door België met 17 miljoen ton. De andere Europese landen hebben allemaal een capaciteit van 5 miljoen of minder.

FRITS ROEMERS

Speciale bijeen- komsten Coornhert- huis

4-6 september China en India

Oude Chinese en Indische levensidealen,
Gandhi's geweldloosheid,
Levenspraktijk in India en China,
Chinees communisme,
Nieuwe ontwikkelingen in India,
Films,
Oosterse muziek.

11-13 september China en India

Boeddhisme in India en China,
Humanisme in het oude China,
Gedachten omtrent het gebruik van geweld,
Chinees communisme,
India vandaag,
Oosterse muziek,
Films.

Dienstplichtige militairen die belangstelling hebben voor deze bijeenkomsten, kunnen hun aanvraag richten aan

COORNHERTHUIS
HOOFDSTRAAT 84
DRIEBERGEN

Op de aanvraag duidelijk vermelden: *Speciale bijeenkomst!*

Krijgstucht en krijgstuchtelijke straffen

In EGO hebben enkele artikelen gestaan over de krijgstuchtelijke straffen, waarbij de vraag aan de orde kwam of verandering gewenst was. Ik geloof dat die vraag voortkwam uit een gevoel van onbehagen rond de hantering van de strafbevoegdheid. Naar mijn mening moet die vraag dan ook niet op zichzelf bezien en beantwoord worden.

Wanneer de strafwetgeving in het algemeen bezien wordt dan zien wij dat straffen gesteld zijn op ernstige door

aankweken van dit gedragspatroon. Hierbij is de strafbevoegdheid vaak het middel om gezag af te dwingen dat men uit zichzelf helemaal niet heeft. Wanneer die ondergeschiktheid en gehoorzaamheid is bereikt kan gezegd worden dat het militaire apparaat een goed geoliede machine is geworden, een gewillig werktuig.

Het is nog niet zo lang geleden, dat de soldaat die ter verantwoording werd geroepen en zei 'ik dacht...' te horen kreeg 'je hebt niet te denken' er wordt voor jou gedacht.'

Een dergelijke krijgstucht paste volkomen in de tijd dat het gevecht als het ware net een exercitie was, gevoerd in gesloten gelederen, waarbij de handelingen op commando werden uitgevoerd. Maar dat gaat thans niet meer op. Nu zal zeer vaak wanneer het er op aan komt, de soldaat zelf moeten beslissen, hij zal een zelfdenkend en zelfbeslissend lid van de krijgsmacht moeten zijn in het huidige gevecht.

Met een straffe hantering van de strafbevoegdheid kan worden bereikt dat alles precies in het gelid loopt, staat, denkt en spreekt. Maar dan is er weinig of geen plaats meer voor een eigen mening en voor gezond eigen initiatief.

Dit was vroeger ook niet nodig en wellicht zelfs ongewenst. Voldoende was toen wat in de leerboeken genoemd wordt 'een goede uiterlijke tucht'. Als die nagestreefd wordt en met een streng regime bereikt wordt dan kan men bij oppervlakkige waarneming denken dat men met een goed onderdeel te doen heeft.

Men onderkent dat die 'uiterlijke tucht' als de nood aan de man komt maar zeer betrekkelijke waarde zal hebben. In de leerboeken wordt er dan ook op gewezen dat gestreefd moet worden naar het bereiken van wat genoemd wordt de aanwezigheid van 'innerlijke tucht', namelijk de sfeer en situatie van regelmaat, orde, gehoorzaamheid en ondergeschiktheid voortvloeiende uit een innerlijk besef dat het zo hoort en uit het kunnen accepteren daarvan. Dit staat dus lijnrecht tegenover de aanwezigheid van dat gedragspatroon uitsluitend uit vrees voor straf.

Met een aankweken van een gewillige en gedachteloze gehoorzaamheid en onderwerping kan niet worden bereikt dat in het uiterste geval de soldaat uit eigen initiatief juist en doordacht handelt en zich volledig zal inzetten wanneer de bevelen komen te ontbreken.

door

mr. J. Schuurmans
advocaat en procureur

welhaast iedereen veroordeelde misdrijven en op overtreding van regels die opgesteld zijn om een bepaalde ordelijke gang van zaken in de maatschappij te waarborgen, maar deze regels zouden ook best anders hebben kunnen luiden (bijvoorbeeld heeft 'rechts' of 'links' verkeer voorrang).

De gestelde straffen hebben tot doel de naleving der wetten zoveel mogelijk te garanderen door de bedreiging van straf en door het opleggen van straf. Op de voorgrond is gekomen de gedachte dat gestreefd moet worden naar verbetering van mentaliteit. En dan moet men de vraag stellen of met straffen verbetering kan worden bereikt en of niet een groot arsenaal van 'maatregelen' ter beschikking moet staan, waaruit een keus kan worden gemaakt, zodat die maatregel kan worden opgelegd die gezien de 'overtreder' en zijn omstandigheden de beste kans op verbetering biedt.

De krijgstuchtelijke straffen echter waren bedoeld als middel tot handhaven en aankweken van de krijgstucht. De straffen zijn daaraan aangepast. Daarom moet allereerst de vraag gesteld en beantwoord worden wat het doel is van de krijgstucht, hoe die moet worden aangekweekt en hoe die moet worden gehandhaafd.

Daarmede komt de kwestie aan de orde of de strekking van het reglement betreffende de krijgstucht, waarin het doel en de inhoud van de krijgstucht zijn gedefinieerd, thans nog kan worden onderschreven.

Gewillig werktuig

Wanneer wij het reglement betreffende de krijgstucht bekijken dan moet de conclusie zijn dat de krijgstucht tot doel heeft het bereiken van een absolute ondergeschiktheid en gehoorzaamheid van de mindere aan de meerdere geldend van hoog tot laag. Het doel is het

HUMANISTISCH VORMINGSCENTRUM 'HET COORNHERTHUIS'

Hoofdstraat 84 — Driebergen

In het Coornherthuis worden regelmatig bezinningsbijeenkomsten gehouden voor militairen.

Er wordt daarbij gesproken over allerlei levensvragen. Daarnaast zijn er boeiende programma's over hedendaagse kunst.

Iedere militair kan hiervoor uitzonderingsverlof krijgen.

Wie iets gevoelt voor deelname aan zo'n bijeenkomst vullt het onderstaande formulier in en sture het op naar het Coornherthuis.

Ondergetekende (naam, voorletters, rang)

..... (landmacht/luchtmacht)

Registratienummer

Onderdeel

Gelegerd te

..... (volledig militair adres)

wenst deel te nemen aan een Vormings- en Bezinningsbijeenkomst van het Humanistisch Verbond in het Coornherthuis te Driebergen in de maand

..... (maand van deelname).

Handtekening:

Het doel van de krijgstuicht is een andere geworden, het moet op andere wijze worden nagestreefd. Straffen zullen niet gemist kunnen worden, maar ook het doel van straffen en strafbevoegdheid is anders geworden.

In elke samenleving, ook in de krijgsmacht, moeten bepaalde leefregels in acht worden genomen anders wordt het een janboel. Om de zaak goed te laten lopen, om de samenleving leefbaar te doen zijn, om hygiënische redenen enz. moet er in de krijgsmacht orde en netheid heersen.

Routinehandelingen

Verder is het noodzakelijk dat bepaalde handelingen van het militaire bedrijf voor de soldaat tot routinehandelingen worden, zodat zij automatisch worden verricht en onder spanningen niet vergeten worden. Juist van kleinigheden hangt in oorlogstijd vaak veel af. Bijvoorbeeld: het controleren door de chauffeur voor hij wegstijgt of hij voldoende brandstof heeft; als hij het vergete bereikt hij in oorlogstijd met zijn belangrijke lading de plaats van bestemming zeker niet op tijd.

Tenslotte staat het buiten discussie dat bevelen en opdrachten moeten worden uitgevoerd met volle inzet van de persoon.

De ideale toestand is wanneer uit innerlijke tucht dit de sfeer is bij de onderdelen. De ideale toestand zal wel nooit te bereiken zijn. In meerdere of mindere mate zal een en ander altijd moeten worden afgedwongen. De vraag is: hoe moet dat afdwingen in zijn werk gaan voor wat betreft routinehandelingen en voor wat betreft gehoorzaamheid en ondergeschiktheid.

Blinde volgzzaamheid

Het aankweken door straffen van een routine 'gehoorzaamheid en ondergeschiktheid' is dodelijk voor het noodzakelijke eigen initiatief, voor het durven hebben van een eigen mening. Het leidt tot het eisen van de mindere dat hij het eens is met de meerdere, tot blinde volgzzaamheid, goed of fout. Het moet worden verworpen.

Gehoorzaamheid en ondergeschiktheid moeten gedragen worden door en gebaseerd zijn op vertrouwen in de meerdere (in zijn kennis en capaciteiten), met andere woorden op de aanwezigheid van de juiste leiderschapskwaliteiten van hoog tot laag. Dit vertrouwen moet *verworven* worden. Door een straf regime van straffen kan wel de indruk worden gewekt dat het onderdeel goed loopt, maar wanneer de omstandigheden het regime onbelangrijk maken valt het waarschijnlijk in ernstige mate uit elkaar. De angst voor zelf doen en zelf besluiten heeft dan nog slechts onzekerheid overgelaten. Een debacle is het gevolg.

Het aankweken van regelmaat en orde

en van routinehandelingen kan wellicht zonder grote gevaren afgedwongen en bereikt worden door straffen. Maar toch verdient het aanbeveling dat de redenen van de regels worden duidelijk gemaakt. Het zal de naleving bevorderen. Nodeloze regels moeten worden afgeschaft. Van als ten onrechte als nodeloos aangevoelde regels moet de zin worden uiteengezet. Ook dit eist leiderschapskwaliteiten.

En natuurlijk blijven er dan nog gevallen over van overtredingen van de regels van orde en regelmaat en van weigering van gehoorzaamheid. Er zal dan correctie moeten volgen met in achtname van het te bereiken doel. De correcties mogen niet dienen als compensatie van gebrek aan leiderschapskwaliteiten van de meerdere, om gezag af te dwingen wat de meerdere uit zichzelf niet heeft. Bij de vergripen tegen de ondergeschiktheid zijn er twee personen in het geding. De oorzaak kan liggen bij beiden. Er moet correctie in twee lijnen volgen.

De correcties mogen niet tot doel hebben uiterlijke tucht en gezag af te dwingen. Zij moeten tot doel hebben door mentaliteitsverbetering de gewenste innerlijke tucht te bereiken. Dit staat en valt met de kwaliteit van de meerdere.

De commandanten moeten de nodige leiderschapskwaliteiten hebben ook voor wat betreft leiding en opleiding geven aan de aan hem ondergeschikte rangdragers. De eerste correctieve maatregelen moeten dus liggen in het vlak van de opvoedende maatregelen. Het hanteren van straffen komt pas in een later stadium. Het is opvallend dat een enkele krijgstuichtelijke straf eigenlijk meer in

het vlak van de opvoedende maatregel ligt. Straffen als strafdienst en de verplichting om een bepaalde tijd voor het avondappel binnen te zijn moeten immers gezien worden als op bepaalde 'vergripen' gerichte correcties zoals: een bepaalde dienst slecht verrichten, te laat binnenkomen, niet op kunnen staan.

Leiderschapskwaliteiten

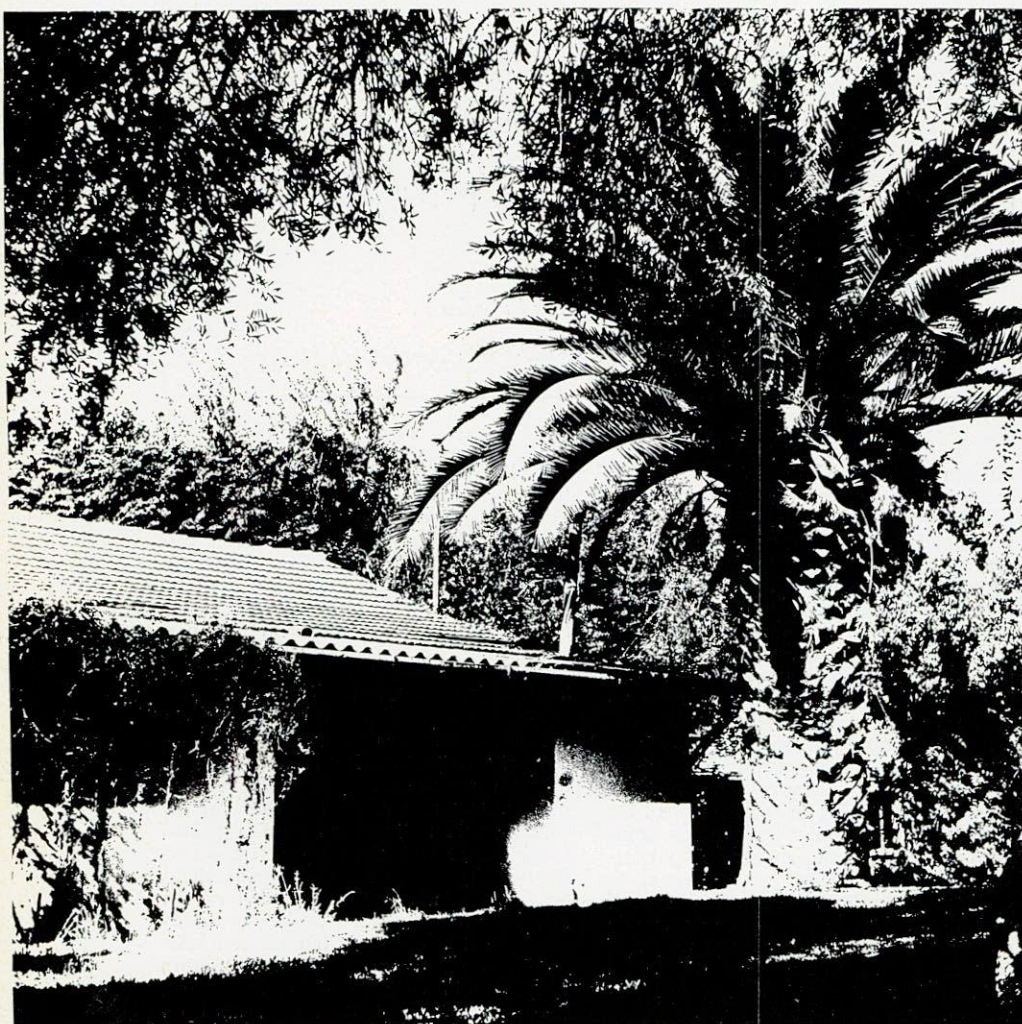
De krijgstuichtelijke straffen zijn in hoofdzaak arrest-straffen, beperking van bewegingsvrijheid. Het is de vraag of daaraan een verbeterend aspect verbonden is. Het zijn echte straffen. En als zodanig zullen zij moeten worden gehanteerd wanneer onwil of opzet tot onbehoorlijk gedrag of ongehoorzaamheid aanwezig zijn. Men kan nu delibereren over soort en zwaarte van de dan noodzakelijke straffen, maar het zal een keus zijn uit de bekende straffen: beperking van bewegingsvrijheid (licht, verzwaard, streng arrest of iets van dien aard en geldboete. Overwogen zou kunnen worden thans ook de geldboete in te voeren maar de arrest-straffen zullen daarnaast moeilijk gemist kunnen worden.

Belangrijker is naar mijn mening dat de hantering van de strafbevoegdheid met inzicht en wijsheid plaats vindt. Belangrijker dus en op de voorgrond moet staan, dat de commandant de noodzakelijke leiderschapskwaliteiten heeft. Hij zal dan de straffen slechts zelden nodig hebben. De gestrafte zal de straf dan als verdiend accepteren. Wanneer men derhalve de straffen in discussie wil stellen moet de hantering van de strafbevoegdheid primair worden gesteld.

ISRAËL

Israël na de oorlog.
Het leven is weer tot
normale proporties
teruggebracht. De ramp
die vorige maand over
deze Joodse staat
dreigde te komen is
afgewend. Tom Weerheym
laat met deze fotoserie
nog eens zien, hoe
Israël nu precies leeft.

Bij de foto's
Joodse schoenmaker in Jeruzalem.
Kibboets Sarid bij Nazareth.
Dit is één
van de oudste nederzettingen.
Straat in Nazareth.
Arabier in Nazareth.
Bedoeïenenvrouw doet inkopen.